

Vakna Stockholm!

Anders Åberg och Mats Jonsson ställer ut i Åbergs ateljé vid Saltsjökvärn

Då jag ser att serietecknaren Mats Jonsson och konstnären Anders Åberg arbetat fram en utställning som skildrar motsättningen mellan storstad och norrländsk landsbygd känner jag dragningskraften. Jag sätter mig på Saltsjöbanan och beger mig mot Åbergs ateljé på kajen vid Saltsjökvärn i Nacka. Här möter jag två konstnärer – en stockholmare bosatt i Ångermanland och en ångermanlänning bosatt i Stockholm – som ger uttryck åt kritiska tankar kring glesbygdens utsatthet.

Utställningen visar Anders Åbergs träskulpturer och idéskisser. Samhällskritiken är tydlig när ett svenskt DA-lok sjunker ner i golvet. Marken slukar det som överges och stora drömmar sinar. Längs väggarna hänger Mats Jonssons bilder som skildrar uppväxten i Bollsta gentemot det liv han möter i dagens Stockholm. I en intervju för SVT beskriver Mats Jonsson Ångermanland med: *"Det är vackert på ett vemodigt sätt."* Nog finns det vemod när samhällen lämnas att förfalla och handlingskraften försvinner. Jag känner skulden han bearbetar, skulden av att lämna något du älskar. Är jag boven i dramat? Desertören som tror sig kunna ställa tillstånd till rätta genom att skriva lite, prata lite? Det sägs att det tar tre generationen innan en inflyttad norrlänning kan betraktas som norrlänning. Hur snabbt förlorar man den identiteten?

Det är lätt att skildringen av den norrländska glesbygden övergår i vemod – landskapet växer igen, livsmedelsbutiken ekar tomt och alla dessa hopfallna lador. Eller så blir du romantiker, övertygad om att det finns något vackert med arbetare som tvingades lämna sina familjer, dra till skogs för att slita och trängas med andra män i små kojor. Men med minnesdagen av skotten i Ådalen 1931 färskt i minnet så kommer bitter eftersmak. Folk kom från hela Norrland för att arbeta i denna gynnsamma tid utan reglerade arbetstider. Landskapet skövlades och naturen blev råvara. Om detta läser vi inte i turistbroschyren. För precis som Po Tidholm skriver i boken "Norrland" är turismen det sista hoppet:

"Det är när drömmen om folkhemmet till slut gått i kras som man döper om sitt landskap till vildmark och säljer det till tyska husbilsturister."

I turismens fana ska det genuint lokala lyftas fram. Hembakat tunnbröd, kolbulle, folkmusik. Om de spruckna drömmarna vill ingen höra. Vid foten av Högakustenbron står pålar nedkörda i dyn och blir omärkta minnesmärken efter den explosion som ledde till att ett sågverk ödelades. Detta är vår historia, den vi känner till, den som fortfarande gör avtryck och påverkar de som bor här.

Då blir det intressant med Anders Åbergs verksamhet som kommit att betyda otroligt mycket för turismen i Ångermanland. Allt han gör kommenterar på sätt och vis schablonen av det genuina utan att göra anspråk på att vara det. Han plockar samman, kommenterar och syr ihop men hantverksskicklighet och konstnärlig vision. Handlingen är genuin utan att vittnesmålet nödvändigtvis är det. Och den kritiska undertonen kommer smygande.

Stolthet och vemod. Ilskan och frustration. Med utställningstiteln "Vakna Stockholm!" har konstnärerna satt ton och utgångsläge. De starkaste ropen hörs från Mats Jonsson där bland annat Bollsta sågverk blivit fonden för kraftfulla utspel. Sågen måste ha varit otroligt närvarande i hans uppväxt. Allt sedan den byggdes 1853 har rikedomerna i naturen samlats in och bearbetats. Arbetare har slitit och utsläppen som fortsätter välla ut. Förädlingen och vinstbeskattningen sker någon annanstans. Pengarna hamnar i storstäderna och bygden får nöja sig med bidrag. Regionen har fått sin stämpel: ekonomiskt beroende. Den nedvärderande utmärkelsen påverkar så klart allmäntillståndet – ilska, frustration, uppgivenhet. Och sedan viljan till förändring och hoppet om framtida rättvisa.

Text och foto: Ida Rödén

Volym 2016-05-25